

Březen 2023

PROBLÉM PAVEL RYCHETSKÝ

Karel Sál

Shrnutí

Politicky aktivní soudce je pohromou pro demokratický systém, jelikož nabourává důvěru občanů v nezávislost soudní moci. Ještě horší případ nastává, pokud si mediální slávy užívá předseda Ústavního soudu, tedy hlava instituce, která má hlídat pravidla politického procesu a vykládat ducha ústavy jaksí ze své podstaty. Nepříliš šťastné komentáře Pavla Rychetského dle některých odborníků přesáhly únosnou mez a četnost jeho vyjádření bohužel ukazuje, že se nejedná o mimořádné selhání, ale že dochází k účelové politizaci Ústavního soudu.

Komentář se zaměřuje na problémy, které Pavel Rychetský vědomě, či z nevědomosti vytváří, na důsledky, které jeho bezohledné jednání může přinést, a také se podíváme do zahraničí a ukážeme si, proč není dobrý nápad do významných soudcovských funkcí instalovat vysloužilé politiky.

Soudce není normální člověk

O důležitosti rozdělení jednotlivých mocí v demokratickém státě nemusíme dlouze diskutovat. Teorie demokracie již od osvícenství (např. Montesquieu, 2003) staví na vyvažování zákonodárné, exekutivní a soudní moci tak, aby existovaly vedle sebe a jedna neovládala druhou. Důslednost, s jakou republikánská tradice lpí na nezávislosti soudní moci, se projevuje ve výjimečném postavení soudcovského stavu. Zvláštní zdroje financování, samospráva s vlastními předpisy i stavovská čest zajišťují soudní soustavě a soudcům samotným prostor pro nezávislé rozhodování.

Toto zvláštní postavení s sebou nese i jistá omezení. Jelikož soudy jsou z podstaty takovými rozhodčími, jelikož říkají, kdo má pravdu a kdo ne, soudce jako individuum musí být nestranný a požívat důvěry ostatních, jelikož jen tak můžete činit rozhodnutí, která přijmou všichni bez výhrad. Požadavek na nestrannost se projevuje nejen tím, že soudce nemůže být členem žádné politické strany, to asi chápeme všichni, ale také tím, že se ve svém veřejném vystupování musí krotit, a to nejen když vyjadřuje své politické preference, ale i názory na všeobecná témata, jako je očkování, globální oteplování či současnou módu teenagerů.

I když pro soudce platí svoboda slova jako pro každého jiného smrtelníka, nemůže jen tak veřejně artikulovat své politické preference, jak již v roce 2015 rozhodl kárný senát v případě soudce Kamila Kydalky, který měl nevhodně vstupovat do debaty při komunálních volbách v Mnichovicích. Důvodem soudcova potrestání byla právě ztráta důvěry, které se svým jednáním měl dopouštět (ČTK, 2015). Nezávislost a důvěra tak jsou spojené nádoby a není jedno bez druhého.

To se projevuje v jiných očekáváních veřejnosti směrem k soudcům jako individuím. Soudce, podobně jako policista – jelikož v očích veřejnosti mají hlídat zákony oba – prostě musí dodržovat pravidla o něco více a o něco lépe než ostatní. Lidé jen neradi vidí, když policista přechází na červenou, nedodrжуje rychlost v obci či pokouje v tramvaji. Podobně by se asi lidé koukali na soudce, který by se na fotbalovém zápase zpil deseti pivy a poté vulgárně nadával fanouškům soupeře. Nikdo soudcům pivo ani fotbal z principu nezakazuje, ale jednoduše záleží na tom, nakolik si přitom onen jedinec zachovává nezávislost a důstojnost (srov. Prchal, 2023). Ideální stav by měl být zhruba takový, že soudce je ztělesněním neutrality, na kterého nepadá ani stín jakýchkoliv pochybností, a proto jeho rozhodnutí věří všichni. Jenže Česká republika má do takového ideálu daleko.

Je jasné, že soudci nejsou nadlidé, a tedy tu a tam se dopouští chyb. Ať jde o chyby procesní, jako když v roce 1997 soudce Jiří Horký zapomněl prodloužit vazbu sériovému vrahovi Ivanu Roubalovi (Janouš, 2019), nebo o prohřešky vůči dopravním předpisům a dobrým mravům, kdy soudce Bohuslav Petr v roce 2020 boural zpitý pod obraz u obce Dasný (Dolejský, 2021), nebo již čistě kriminální jednání, kterého se dopouštěl soudce Elischer a za korupci vyfasoval 9 let natvrdo (ČTK, 2022a). Černé ovce se tu a tam objeví i v soudcovském taláru, jenže pokud problém přetrvává, objevuje se opakovaně a soudní stav si s ním neumí poradit, nutně dochází ke ztrátě důvěry. To samozřejmě platí i o nevhodných mediálních vyjádřeních směrem k politikům s plným mandátem. A to je bohužel případ Pavla Rychetského.

Ústavní soud není parlament

Nynější předseda Ústavního soudu řídí tuto nejdůležitější soudní instituci v zemi již bezmála 20 let. Za tu dobu Ústavní soud několikrát nepříjemně zatopil vládní většině, třeba když v roce 2009 rozhodl, že poslanecká sněmovna si nemůže jen tak z plezíru zkracovat své funkční období *ad hoc* přijatým

ústavním zákonem (Pl. ÚS 24/09). Nebo když v únoru 2021, tj. 7 měsíců před volbami, zrušil část volebního zákona do Poslanecké sněmovny a celá politická reprezentace kromě koronaviru musela ještě dohadovat nový postup, podle kterého se budou přepočítávat hlasy na mandáty (Pl. ÚS 44/17).

Jen tyto dva vybrané rozsudky ukazují, že Ústavní soud je skutečně nezávislá instituce, která se nebojí hájit ústavní principy stylem: „Padni komu padni,“ a to i v případě, že na sebe přitáhne hněv politiků zleva i zprava. O to více zarážející je podivná aktivita předsedy Ústavního soudu, která všechen pracně budovaný kredit může zničit. Problémy Pavla Rychetského jsou vlastně dva. Zaprvé již zmíněná nešťastná prohlášení do médií a druhý, možná ještě horší, jeho lobbistické partizánské akce.

To, že Pavel Rychetský si z titulu své funkce vůbec dovolí během horké fáze prezidentské kampaně difamovat některé z kandidátů (Bartoníček, 2022), je naprosto skandální, a jak správně poznamenal ústavní právník Jan Kudrna, takové chování předsedy Ústavního soudu by v jiných zemích EU bylo naprosto nemyslitelné a je otázkou, zda by za to Rychetský neměl skončit před kárným senátem (Kudrna, 2023).

Navíc veřejnosti nemohl ujít vysoce demagogický styl, se kterým se Pavel Rychetský vypořádává s těmi, kteří mu nejsou pochuti. Když na dotaz reportéra odpovídá, že nechce, aby se v případě zvolení Andreje Babiše prezidentem stal Ústavní soud součástí Agrofertu¹, nutně ze sebe dělá prostáčka v taláru, jelikož každý trochu informovaný občan ví, že ústavní soudce sice prezident vybírá, ale nominace schvaluje Senát, ve kterém má 5koalice drtivou většinu. Jak by mělo ke zmíněné agrofertizaci tedy dojít, na to už odpověď nenabízí. Ostatně ani to nebylo cílem tohoto rozhovoru, cílem bylo podpořit kandidáty 5koalice. Následující výrok, citujeme: „*Jako představitel Ústavního soudu, u kterého můžou skončit i různé volební kauzy, musím být v tomto zdrženlivý,*“ je pak už jen ukázkou značné otrlosti a vypočítavosti.

Kdyby se jednalo o jediné nevhodné mediální vyjádření za 20 let předsedování, mohli bychom nad tím asi mávnout rukou. Jenže jak říká arabské přísloví: „*Všechno, co se stane jednou, se už nemusí stát nikdy. Ale to, co se stane dvakrát, určitě se stane i potřetí,*“ (Coelho, 1988: 184; překlad autora) a podobných přešlapů má Pavel Rychetský více. Po zvolení Tomia Okamury místopředsedou sněmovny v roce 2018 do médií prohlásil: „*Považuji za dost vážnou situaci, že do ní byl parlamentem demokraticky v tajné volbě zvolen člověk, jehož veřejně prezentované názory jsou skutečně rasistické, xenofobní, neonacistické, a to nemluvíme o populismu a demagogii*“ (ČTK, 2018). Na cynického politického podnikatele s japonskými a hanáckými kořeny můžeme mít názor jakýkoliv, ale v tomto případě Rychetský kritizuje suverénní akt Poslanecké sněmovny, která na základě mandátu od voličů s plnou legitimitou rozhodla, jak rozhodla. Do výsledků parlamentních voleb a personálního obsazení parlamentu předsedovi Ústavního soudu není nic z principu a pokud si chce zachovat politickou neutralitu, musí si svůj názor, jakkoliv bryskní či zajímavý, nechat pro sebe.

Druhé problematické vyjádření přišlo v roce 2020, kdy v pořadu Interview ČT24 na adresu tehdejšího premiéra prohlásil: „*Já jsem nečekal po tom listopadu, že můžeme mít předsedou vlády takovou osobu, jakou máme dnes, z hlediska té její minulosti, to jsem si myslel, že už definitivně skončilo*“ (Witowska, 2020). Problémem je, že Rychetský až moc pomáhá svým kritikům, kteří tvrdí, že se okatě snaží

¹ **RB: Myslíte si, že z hlavních favoritů prezidentských voleb si význam Ústavního soudu uvědomují všichni? PR: Teď to řeknu dost natvrdo. Nechtěl bych, aby došlo k agrofertizaci naší země. A doufám, že Ústavní soud nikdy nebyl a nebude součástí Agrofertu, který se snaží ovládnout naši zemi. Stejně tak je pro mě těžká představa, že by se hlavou našeho státu stal člověk, který byl do poslední chvíle nejen režimním komunistou, ale byl i evidovaný jako agent Státní bezpečnosti** (Bartoníček, 2022).

ovlivňovat veřejné mínění v neprospěch demokraticky zvolené vlády a využil k tomu informace z neukončeného soudního řízení v cizí zemi. Vůbec neuznává presumpci neviny, což je v jeho postavení a vykonávané profesi poměrně závažný problém. Pro morální exhibicionismus si Pavel Rychetský prostě vybral špatnou funkci a Ústavní soud tím trpí.

Pasivně agresivní okopávání kotníků by ale ještě šlo nějak omluvit, rozhodně horší je, že se Rychetský zapletl v kauze přidělování sportovních dotací, kdy měl lobbovat prostředky pro tenisový klub v Lužánkách, který vede „nepříliš vzdálený synovec“ (Kroupa, 2022). Tady už končí legrace, jelikož pokud předseda Ústavního soudu pokoutně shání peníze pro své příbuzné a využívá k tomu svého vlivu, pak už to na kárný senát je zcela bez diskuze. A je s podivem, že tyto prohřešky ostatní členové soudu přecházejí jakoby nic. Sebekontrolní funkce patrně selhává.

Německo jako špatný příklad

Všechny výše zmíněné poklesky vyplývají z jedné důležité okolnosti, a to z toho, že prezident Klaus i prezident Zeman do čela apolitické instituce jmenovali bývalého vysoce postaveného politika. Pokud by na Rychetského místě seděl skutečný soudce-odborník, patrně by byl ve svých vyjádřeních mnohem zdrženlivější než člověk, který byl součástí nejvyšších vládních kruhů z dob opoziční smlouvy, a tudíž má spoustu vztahů a kontaktů na nejrůznějších místech a s nejrůznějšími lidmi. Politická minulost Rychetského také nutí k distanci od bývalých spolustraníků (hl. Miloše Zemana), což ho nutně tlačí na tenký led politických proklamací v médiích.

Proč není dobrý nápad do výsostně neutrálních funkcí jmenovat bývalé politiky, nám ukazuje případ z Německa, které je jinak v České republice bráno za příklad efektivity a fungujícího státu. Stephan Harbarth, bývalý poslanec CDU v Bundestagu, je od 22. června 2020 předsedou Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht). Kritikům z řad odborné veřejnosti vadí zejména jeho střet zájmů, jelikož jako úspěšný právník zaměřující se na obchodní právo má příliš mnoho kontaktů, a také jeho majetek, který je nápadně větší, než mohl během svého působení v parlamentu legálně vydělat (Keuchel & Votsmeier, 2020).

A tady právě leží onen zakopaný pes. Pokud budeme místa na Ústavním soudu dávat vysloužilým politikům jako bolestné, bude nadále docházet ke snižování prestiže a hlavně důvěry v Ústavní osud. Případ Rychetského a i případ z Německa by měly zafungovat jako poučení, a to hlavně pro nového prezidenta Petra Pavla, který bude již za několik měsíců vybírat nové členy Ústavního soudu. Pokud tentokrát sáhne po nestranných odbornících, udělá pro český ústavní pořádek mnohem víc, než když znovu bude lovit v politickém rybníčku. A také do budoucna doufejme, že nový předseda Ústavního soudu dokáže nekomentovat to, co mu nepřísluší.

Zdroje

- Bartoniček, R. (2022). Nechci prezidentem agenta StB ani Ústavní soud v Agrofertu, říká Rychetský. *aktualne.cz*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rychetsky/r~a1c21a826e9c11eda3c0ac1f6b220ee8/>
- Coelho, P. (1988). *O Alquimista*. 2. vydání. Pergaminho.
- ČTK. (2015). Připadám si jako ve filmu Lid versus Larry Flint, zlobí se soudce. *Týden.cz*. https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pripadam-si-jako-ve-filmu-lid-versus-larry-flint-zlobi-se-soudce_345785.html?showTab=diskutovane
- ČTK. (2018). Jeho názory jsou neonacistické. Okamura se nikdy neměl stát místopředsedou sněmovny, říká Rychetský. *irozhlas.cz*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-pavel-rychetsky-spd-mistopredseda-snemovny-robert-pelikan-ano_1802191000_dp
- ČTK. (2022a). Soudce Elischer nesouhlasí s devítiletým trestem a odvolal se. Státní zástupce chce přísnější verdikt. *irozhlas.cz*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/elischer-soudce-soud-korupce_2205311254_pj
- ČTK. (2022b). Nechci Ústavní soud jako součást Agrofertu, vymezil se Rychetský vůči kandidatuře Babiše. *novinky.cz*. <https://www.novinky.cz/clanek/volby-prezidenta-nechci-ustavni-soud-jako-soucast-agrofertu-vymezil-se-rychetsky-vuci-kandidature-babise-40416002>
- Dolejský, R. (2021). Soudce řídil opilý a boural, Benešová chtěla jeho hlavu. Dostal jen pokutu. *tn.cz*. <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/435819-soudce-ridil-opily-a-boural-benesova-chtela-jeho-hlavu-dostal-jen-pokutu>
- Jarouš, V. (2019). Soudkyně omylem pustila obviněného z vraždy. Policie se obává, co udělá. *idnes.cz*. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vrazda-soud-nuz-soudkyne.A191018_190716_domaci_mah
- Keuchel, J. & Votsmeier, V. (2020). Stephan Harbarth: Verfassungsrichter mit umstrittener Vergangenheit. *handelsblatt.com*. <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/designierter-praesident-stephan-harbarth-verfassungsrichter-mit-umstrittener-vergangenheit/25612434.html>
- Kroupa, J. (2022). Rychetský zamlčel policii příbuzenské vazby v kauze dotací. *Seznam Zprávy*. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-sluzebna-mocnych-nove-zjisteni-rychetsky-zamlcel-v-kauze-dotace-policii-pribuzenske-vazby-205822>
- Kudrna, J. (2023). KOMENTÁŘ: Namísto je otázka, zda Rychetský nepatří před kárný senát. *idnes.cz*. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ustavni-soud-pavel-rychetsky-podjatost-karny-senat-volby-kudrna.A230227_174938_domaci_pmk?
- Montesquieu, C., L. (2003). *O duchu zákonů*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Pl. ÚS 24/09. (1. září 2009). <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-24-09>
- Pl. ÚS 44/17. (2. února 2021). https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2021/Pl._US_44_17_vcetne_disentu.pdf
- Prchal, L. (2023). Babiš by nebyl takovou zárukou jako Pavel, že zůstaneme součástí Západu. I soudce smí vyjádřit názor, říká Rychetský. *Deník N*. <https://denikn.cz/1069569/babis-by-nebyl-takovou-zarukou-jako-pavel-ze-zustaneme-soucasti-zapadu-i-soudce-smi-vyjadrit-nazor-rika-rychetsky/>

Witowská, S. (2020). *Interview ČT24: Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu*. Česká televize.
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/220411033200006/>

Autor

KAREL SÁL

Analytik

Karel Sál vystudoval politologii na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, kde v roce 2016 obhájil disertační práci s názvem Demokracie v krizi nezájmu: účinky využití internetových voleb ve volebním procesu vybraných zemí. Odborně se zabývá problematikou e-Governmentu, internetovými volbami a informační svobodou. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a je zakladatelem a editorem think-tanku e-politics.cz.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz